

Chrześcijańska demokracja – przykład

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: mp, *Abp Skworc: Wojciech Korfanty jednym z najwybitniejszych synów Śląska*, 17.08.2019 r., dostępny w internecie: niedziela.pl [dostęp 1.12.2019 r.].
- Źródło: Monika Chomątowska, *Nauka społeczna Kościoła a gospodarka społeczna*, „Ekonomia Społeczna” 2013, nr 3, s. 67–68.
- Źródło: Leon XIII, *Encyklika o treści robotniczej – Rerum novarum*, 1996 r., dostępny w internecie: mop.pl [dostęp 17.10.2020 r.].

- Źródło: *Kto wymyślił Unię Europejską? Ojcowie – założyciele UE*, dostępny w internecie: polskieradio.pl [dostęp 1.12.2019 r.].
- Źródło: Jacek Bartyzel, *Chadecja – owoc gnijący już w zarodku*, 3.08.2017 r., dostępny w internecie: pch24.pl [dostęp 1.12.2019 r.].
- Źródło: *Chrześcijańska demokracja. Koniec historii?*, 16.05.2013 r., dostępny w internecie: gosc.pl [dostęp 1.12.2019 r.].
- Źródło: Alicja Zygmunt, *Państwo pomocnicze w ujęciu katolickiej nauki społecznej*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne” 2012, nr 9, s. 349.
- Źródło: Dominika Sozańska, (...) *Przyczyny słabości i szanse rozwoju*, Kraków 2011, s. 46.
- Źródło: (...), 1891 r., dostępny w internecie: mop.pl [dostęp 23.04.2021 r.].

Chrześcijańska demokracja – przykład

Źródło: domena publiczna.

Chrześcijańska demokracja, zwana popularnie chadecją, powstała pod koniec XIX w. Jest to nazwa doktryny politycznej oraz ruchu społeczno-politycznego wyrosłego z katolickiej nauki społecznej.

Zastanów się, czy w takiej polityce możliwe jest rozdzielenie Kościoła od państwa? Na jakie wartości będzie kładziony nacisk w programach partii chrześcijańsko-demokratycznych? Jaką rolę odgrywają te partie w polityce państw europejskich? Czy żeby być chadakiem, trzeba być wierzącym?

Twoje cele

- Wyjaśnisz genezę chrześcijańskiej demokracji.
- Przeanalizujesz poglądy chadecji.
- Wskażesz jej głównych przedstawicieli.
- Scharakteryzujesz wspólne cechy myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej.

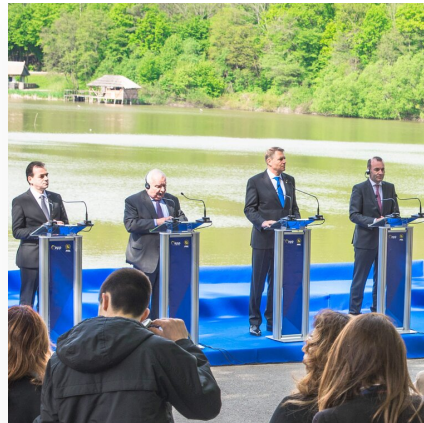
Dla zainteresowanych

**Chrześcijańska
demokracja**

**Chrześcijańska
demokracja – geneza**

**Chrześcijańska
demokracja –
współcześnie**

Geneza chrześcijańskiej demokracji (chadecji)

Chadecja, czyli chrześcijańska demokracja, pojawiła się pod koniec XIX w. jako odpowiedź środowisk katolickich na rosnące wpływy socjalizmu. Jej podstawę stanowią [katolicka nauka społeczna](#) i [personalizm](#). Katolicka nauka, społeczna bazująca na wierze chrześcijańskiej, została wypracowana w ciągu ostatnich 100 lat. Za jej początek uważa się encyklikę papieża Leona XIII *Rerum novarum* z 1891 r. poświęconą kwestii robotniczej. Papież potępił w niej postulat likwidacji własności prywatnej, uznając ją za naturalne prawo człowieka. Jednocześnie sformułował zasadę [subsydiarności](#) (pomocniczości) państwa. Katolicką naukę społeczną rozwijali kolejni papieże, zwłaszcza Pius XI, Jan XXIII, Paweł VI oraz Jan Paweł II. Duży wkład w jej rozwój wniósł także sobór watykański II (1962–1965). Chadecja nie jest politycznym instrumentem Kościoła katolickiego, gdyż rozgranicza sprawy religijne oraz sprawy państwowe i polityczne.

Papież Leon XIII (1810–1903) był pionierem chrześcijańskiej demokracji

Źródło: domena publiczna.

Podstawowe założenia ideologii chadeckiej

Chrześcijańska demokracja akceptuje zasadę rozdziału Kościoła od państwa. Nie żąda szczególnych przywilejów dla Kościoła, postuluje jedynie, by jego wyznawcy mieli zagwarantowaną swobodę wyznania i praktyk religijnych. Uznaje ustrój demokratyczny, w którym przestrzegane są prawa człowieka. Podkreśla również konieczność istnienia organów przedstawicielskich oraz przypisuje duże znaczenie rozwojowi demokracji lokalnej. Ład społeczny w państwie demokratycznym powinien być zbudowany przy zastosowaniu zasady subsydiarności państwa. Państwo ma wspierać działania jednostki i społeczeństw lokalnych, które zabiegają o własne dobro, ale w momencie gdy napotykają obiektywne trudności, ma obowiązek poprzeć ich działania. Nie powinno jednak wyręczać tych podmiotów w ich działaniu, a jedynie wspierać.

Doktryna chrześcijańskiej demokracji przeciwstawia się nadmiernej roli państwa. Człowiek ma prawo do zrzeszania się, organizowania związków zawodowych i zakładania partii politycznych. Chrześcijańska demokracja odrzuciła rewolucję jako środek służący do realizacji sprawiedliwego ładu społecznego, uznając ją za niezgodną z prawem Bożym. Główną rolę w chrześcijańskiej demokracji odgrywa człowiek, którego podstawą systemu wartości jest wiara w Boga i przestrzeganie zasad moralnych. Z nich wynikają wartości społeczne i polityczne, m.in. [godność osoby ludzkiej](#), odpowiedzialność, solidarność, pluralizm.

Personalizm

Personalizm to kierunek filozoficzny, dla którego najważniejsze jest pojęcie osoby ludzkiej. Jego zwolennicy głoszą nadrzędną wartość osoby ludzkiej wobec uwarunkowań historycznych, gospodarczych i społecznych. Przedstawicielami personalizmu byli Jacques Maritain (1882–1973) i Emmanuel Mounier (1905–1950).

Jednym z najwybitniejszych zwolenników personalizmu był papież Jan Paweł II.

Personalizm zakłada obowiązek budowy ładu społecznego opartego na zasadzie sprawiedliwości. Godność osoby ludzkiej jest centralnym punktem, dlatego chadecja podkreśla znaczenie przestrzegania praw człowieka, które są najważniejszą wartością i przysługują każdemu. W dokumentach Kościoła znalazły się następujące prawa człowieka: prawo do życia, prawo do swobodnych praktyk religijnych, prawo do swobody życia rodzinnego, prawo do zrzeszania się i do udziału w życiu publicznym. Do praw człowieka zaliczono także prawo do sprawiedliwej płacy, prawo do posiadania na [własność](#) dóbr konsumpcyjnych i produkcyjnych oraz prawo do odpowiednich warunków pracy.

Zastanów się, dlaczego sprawiedliwość była tak ważna w życiu Jana Pawła II.

Zasada solidaryzmu społecznego

W chrześcijańskiej demokracji społeczeństwo i życie społeczne określa zasada solidarności społecznej i [solidaryzmu społecznego](#). Wszyscy członkowie społeczeństwa powinni dążyć do osiągnięcia wspólnego dobra i brać za to dobro odpowiedzialność. W ten sposób z zasady solidarności wynikają reguły demokracji. Realizacja zasady solidarności musi uwzględniać dobro osoby ludzkiej. Szczególną uwagę i troskę należy otaczać osoby ubogie i bezbronne. Solidaryzm społeczny uznaje odpowiedzialność wszystkich ludzi za ład w społeczeństwie i zakłada wspólnotę interesów wszystkich grup tworzących

społeczeństwo. Określa on również powiązania jednostki w społeczeństwie, gdyż każda jednostka spełnia powierzone jej zadania. Najważniejszą grupą społeczną jest rodzina.

Gospodarka w doktrynie chadeckiej

Według chadeków podstawą gospodarki powinna być własność prywatna, która jest prawem naturalnym każdego człowieka. Chrześcijańscy demokraci są zwolennikami gospodarki rynkowej, dopuszczają jednak ograniczoną ingerencję państwa. W tym duchu stworzono na przykład program polityczny największej na świecie partii chrześcijańskich demokratów – niemieckiej Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej (CDU).

Angela Merkel – przewodnicząca CDU w latach 2000–2018

Źródło: Bernhard Ludwig/FinnishGovernment, licencja: CC BY 2.0.

Sprawdź, kto obecnie pełni funkcję przewodniczącego CDU.

Instytucje gospodarcze, społeczne i polityczne powinny zapewniać jednostce warunki do wszechstronnego rozwoju, ale człowiek nie może koncentrować się tylko na materialnym aspekcie życia. Nauka społeczna Kościoła krytykuje zarówno liberalizm, jak i socjalizm. Socjalizmowi zarzuca **kolektywizm**, przecenianie roli państwa oraz lekceważenie wolności jednostki. Natomiast liberalizm piętnuje za nadmierną gloryfikację wolnego rynku, brak podstawowej wrażliwości społecznej i przesadny indywidualizm. Wskazuje tzw. trzecią drogę, czyli **korporacjonizm** (z łac. *corporatio* – wcielenie).

Korporacjonizm głosi, że podstawą państwa powinny być organizacje zrzeszające pracowników i pracodawców, które sprawowałyby kontrolę nie tylko nad działalnością zawodową, ale i innymi dziedzinami. Organizacje te powinny wypracować na drodze porozumienia wspólne cele działań gospodarczych. Celem korporacjonizmu jest złagodzenie skutków wolnej konkurencji w gospodarce kapitalistycznej. Zgodnie z nauką społeczną Kościoła zamiast rywalizować na rynku, należy rozwijać spółdzielczość, czyli działalność wspólną, solidarną.

Porównanie cech myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej

Socjaldemokracja

Chrześcijańska demokracja

	Socjaldemokracja	Chrześcijańska demokracja
podstawowe wartości	równość, sprawiedliwość społeczna, wolność, solidarność, wspólnota	wiara, poszanowanie wartości moralnych, godność osoby ludzkiej
miejsce jednostki	w każdej jednostce tkwią możliwości i talenty	respektowanie godności osoby ludzkiej jest jednym z najważniejszych postulatów; personalistyczna wizja osoby ludzkiej
społeczeństwo	egalitaryzm; współcześni socjaldemokraci uważają, że podstawowe nierówności zostały zmniejszone	solidaryzm społeczny, który uznaje nadrzędną wartość dobra wspólnego nad egoizmem grup i jednostek
gospodarka	socjaldemokraci pierwotnie wyznawali zasadę uspołeczniania własności, obecnie dążą do budowania nowych form solidarności społecznej w warunkach nowoczesnej gospodarki rynkowej; ingerencja państwa w gospodarkę	respektowanie własności prywatnej, społeczna gospodarka rynkowa; dopuszczalna jest umiarkowana ingerencja państwa w sferę ekonomiczną i społeczną; duża ranga pracy

Chrześcijańska demokracja współcześnie

Większość dużych partii chadeckich powstałych po II wojnie światowej oddaliła się od katolickich korzeni i przyjęła charakter ponadwyznaniowy, członkami partii są także osoby należące do wyznań niechrześcijańskich i niewierzące. Współczesna chrześcijańska demokracja inspirowana jest zasadami etyki chrześcijańskiej, zrezygnowała natomiast z odniesień do religii. Najistotniejszymi zasadami, którymi kierują się obecnie chadecy, są:

- uznanie istnienia pierwiastka duchowego;
- etyka w polityce;
- godność człowieka;
- dbałość o dobro wspólne;
- doskonalenie społeczeństwa.

Z czasem założenia chadecji zostały rozszerzone o postulaty ekologiczne. Część chadeków akceptuje także rozwody, legalizację aborcji i formalne związki osób tej samej płci.

W praktyce politycznej Europy Zachodniej chrześcijańska demokracja zyskała ogromne znaczenie polityczne i przez wiele lat rządziła lub odgrywała istotną rolę, np.:

- w Niemczech – Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna (CDU) i Unia Chrześcijańsko-Społeczna (CSU);
- we Włoszech – Chrześcijańska Demokracja (CDU) i Chrześcijańsko-Demokratyczne Centrum (CCD);
- w Holandii – Apel Chrześcijańsko-Demokratyczny (CDA);
- w Szwajcarii – Chrześcijańsko-Demokratyczna Partia Ludowa Szwajcarii (CVP).

Chadecja w Polsce

Obecnie w Europie partie chadeckie są, obok socjaldemokratycznych, główną siłą polityczną. W Polsce ruch chrześcijańsko-demokratyczny ukształtował się na początku XX w. na bazie działających związków zawodowych i organizacji społecznych. W okresie międzywojennym opcję chrześcijańsko-demokratyczną reprezentowało Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji (PSChD), którego przywódcami byli Wojciech Korfanty i ks. Stanisław Adamski. W okresie PRL-u do myśli chadeckiej nawiązywało środowisko skupione wokół miesięcznika „Znak” oraz „Tygodnika Powszechnego”.

Po 1989 r. powstało kilka partii chrześcijańsko-demokratycznych, m.in. Porozumienie Centrum, Partia Chrześcijańskich Demokratów. Jednak oprócz pierwszej z nich żadna nie uzyskała większych wpływów. W 1997 r. Lech Wałęsa założył partię pod nazwą Chrześcijańska Demokracja III Rzeczypospolitej, która za wzór przyjęła niemiecką CDU. Partia ta nie odgrywa większej roli na polskiej scenie politycznej. Od 2001 r. w Polsce istnieją dwie duże partie skupiające osoby o poglądach chrześcijańsko-demokratycznych: Platforma Obywatelska oraz Prawo i Sprawiedliwość.

Słownik

chadecja

skrót od: chrześcijańska demokracja

godność osoby ludzkiej

uznanie, że przestrzeganie praw i wolności człowieka ma ogromne znaczenie dla życia społecznego, a w związku z tym władza polityczna powinna zapewnić ludziom godne życie i sprawiedliwe traktowanie

katolicka nauka społeczna

nauczanie Kościoła katolickiego w tematach nie dotyczących bezpośrednio religii, a zbiorowych problemów społeczności lub też całej ludzkości

kolektywizm

idea podkreślająca dominującą rolę zbiorowości oraz wspólnoty, dobro społeczeństwa powinno przeważać nad dobrem jednostki

korporacjonizm

doktryna głosząca, że podstawą państwa powinny być organizacje zrzeszające pracowników i pracodawców, które sprawowałyby kontrolę nad każdą dziedziną, nie tylko zawodową; celem korporacjonizmu jest złagodzenie skutków wolnej konkurencji w gospodarce kapitalistycznej

personalizm

(z łac. *personalis* – osobowy, osobisty); nurt XX-wiecznej filozofii, który głosił nadrzędność wartości osoby ludzkiej wobec uwarunkowań społeczno-ekonomicznych oraz historycznych, ponieważ została stworzona „na obraz i podobieństwo Boga”

solidaryzm społeczny

kierunek społeczno-polityczny zapoczątkowany w XIX w. we Francji; zakłada, że naturalna wspólnota interesów wszystkich warstw i grup społecznych jest podstawową cechą społeczeństwa

subsydiarność

pomocniczość; pomoc państwa w rozwiązywaniu problemów, z którymi jednostka nie może sobie sama poradzić nawet przy pomocy rodziny lub społeczności lokalnej; zasada mówiąca o tym, że każdy szczebel władzy powinien realizować tylko te zadania, które nie mogą być skutecznie zrealizowane przez szczebel niższy lub same jednostki działające w ramach społeczeństwa

własność

uznanie za podstawę ustroju gospodarczego respektowanie własności prywatnej, co zapewnia jej godziwy byt w ramach społecznej gospodarki rynkowej

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją i wykonaj ćwiczenia.

Wybitni przedstawiciele nurtu chadeckiego

1

Źródło: CDU, Fotograf: Peter Bouserath, CC BY-SA 3.0 DE.

Konrad Adenauer (1876–1967)

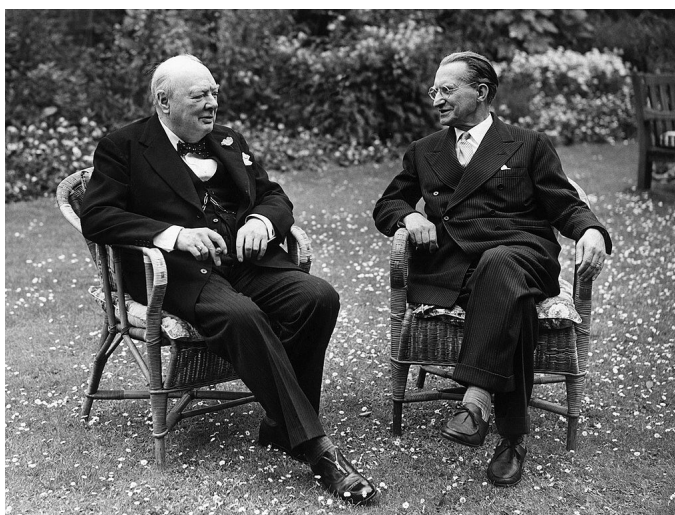
2

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVlnn>

Jeden z najwybitniejszych polityków nurtu chrześcijańsko-demokratycznego w Republice Federalnej Niemiec po II wojnie światowej. Od 1917 do 1933 r. sprawował funkcję nadburmistrza Kolonii, po przejęciu władzy przez Adolfa Hitlera wycofał się z życia politycznego. Pozostawał w opozycji do nazizmu, był dwukrotnie aresztowany. Po

zakończeniu wojny współtworzył partię chrześcijańsko-demokratyczną CDU, której w latach 1950–1966 przewodniczył. Był jednym z autorów powstania Republiki Federalnej Niemiec. W latach 1949–1963 pełnił funkcję Kanclerza RFN, przyczyniając się do powojennej odbudowy kraju. Jest nazywany ojcem zjednoczonej Europy, ponieważ brał czynny udział w procesie integracji europejskiej.

3

Winston Churchill i Alcide De Gasperi

Źródło: domena publiczna.

Alcide De Gasperi (1881–1954)

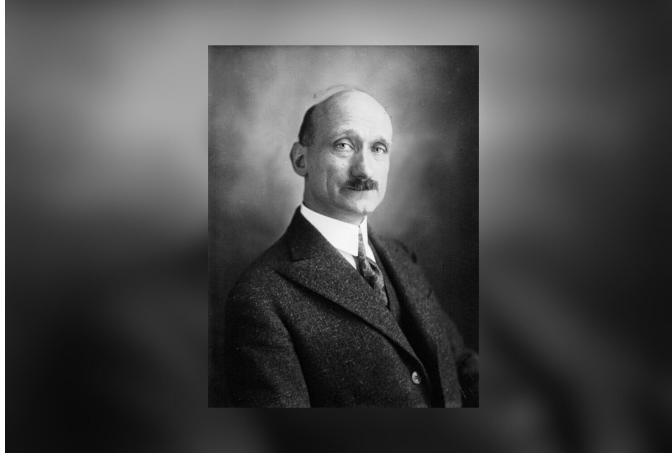
4

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVlnn>

Włoski polityk i mąż stanu, współzałożyciel Włoskiej Partii Ludowej i jej sekretarz generalny. W czasach rządów faszystów działał w opozycji, za co był prześladowany. W latach 1943–1954 stał na czele Partii Chrześcijańsko-Demokratycznej. Alcide de Gasperi był zwolennikiem procesu zjednoczenia Europy, dlatego zaangażował się w powstanie Rady Europy w 1949 r. Aktywnie działał na rzecz

powstania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.
Był Premierem Włoch w latach 1945–1953.
Dążył do odbudowy powojennej Włoch,
doprowadził do wstąpienia tego państwa do
NATO oraz EWWiS.

5

Źródło: domena publiczna.

Robert Schuman (1886–1963)

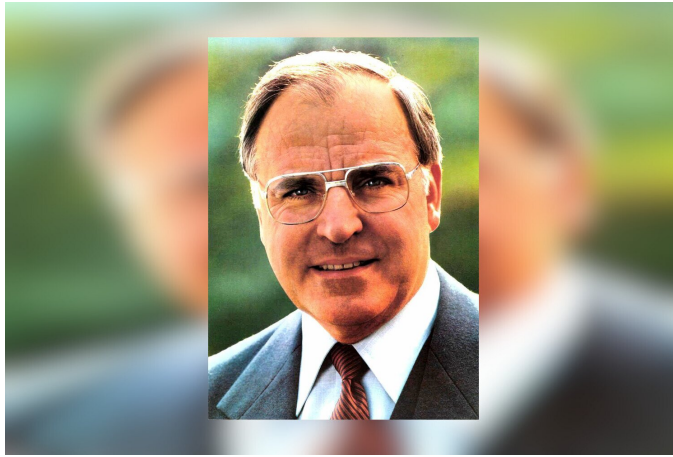
6

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVlnn>

Francuski prawnik i polityk, deputowany do Zgromadzenia Narodowego, przeciwnik rządów Vichy, członek francuskiego ruchu oporu. W latach 1947–1948 Premier Republiki Francuskiej, w latach 1948–1953 minister spraw zagranicznych Francji. Autor planu Schumana z 9 maja 1950 r., zakładającego porozumienie między Francją i RFN w kwestii wspólnego zarządzania przemysłem węglowym i stalowym, co pozwoliło na powstanie EWWiS.

W latach 1958–1960 przewodniczący Parlamentu Europejskiego.

7

Źródło: CDU, CC BY-SA 3.0 DE.

Helmut Kohl (1930–2019)

8

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVInn>

Niemiecki polityk, członek CDU i jego przewodniczący w latach 1973–1998. W latach 1982–1998 Kanclerz Republiki Federalnej Niemiec. Zwolennik integracji europejskiej i pojednania niemiecko-francuskiego, dążył do odprężenia w stosunkach Wschód – Zachód. W latach 1989–1990 doprowadził do procesu zjednoczenia Niemiec. Kanclerz Niemiec w latach 1982–1998. Zwolennik poprawy stosunków politycznych z Polską, co zaowocowało podpisaniem traktatu polsko-niemieckiego o uznaniu istniejącej granicy oraz o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy.

9

Źródło: domena publiczna.

Wojciech Korfanty (1873–1939)

10

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVlnn>

Polski działacz niepodległościowy i polityk, członek Ligi Narodowej, poseł do Reichstagu i na sejm pruski. Jeden z przywódców powstań śląskich. Pełnił funkcję Komisarza Plebiscytowego. W II Rzeczypospolitej był posłem na Sejm RP w latach 1919–1930 i członkiem Chrześcijańskiej Demokracji. Był przeciwnikiem rządów sanacji, za co został uwięziony w twierdzy brzeskiej. Od 1934 r. przebywał na emigracji, współtworząc opozycyjny Front Morges. Do II RP powrócił w 1939 r., został aresztowany, a wkrótce po uwolnieniu z więzienia zmarł.

Źródło: domena publiczna.

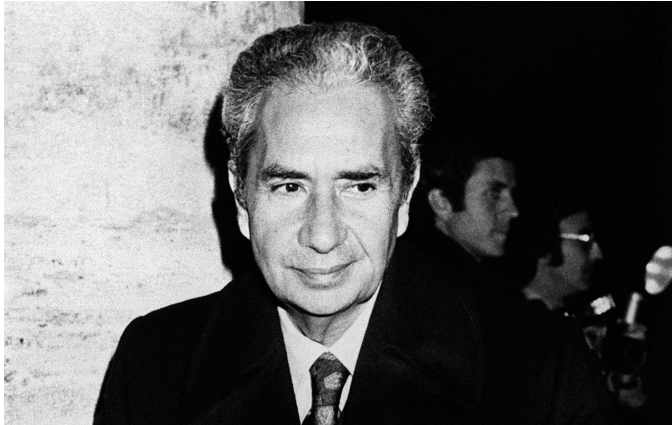
ks. Stanisław Adamski (1875–1967)

12

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVlnn>

Ksiądz, działacz społeczny i narodowy z Wielkopolski, organizator Katolickiego Towarzystwa Robotników Polskich, prezes Związku Spółek Zarobkowych i Gospodarczych. Był członkiem Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu. Po odzyskaniu niepodległości współtworzył stronnictwo Chrześcijańsko-Demokratyczne. W latach 1919–1922 poseł na Sejm RP, następnie senator w latach 1922–1927. W 1930 r. został biskupem ordynariuszem katowickim. Działacz społeczny.

Źródło: domena publiczna.

Aldo Moro (1916–1978)

14

Materiał audio dostępny pod adresem:

<https://zpe.gov.pl/b/P3JfcVlnn>

Polityk włoski, prawnik, profesor uniwersytetu w Bari. Przywódca Chrześcijańskiej Demokracji we Włoszech. W latach 1955–1957 minister sprawiedliwości. Pełnił też funkcję ministra oświaty, ministra spraw zagranicznych i ministra spraw wewnętrznych. W latach 1963–1968 i 1974–1976 Premier Włoch. Został 16 marca 1978 r. porwany przez Czerwone Brygady i mimo prób uwolnienia, został zamordowany przez terrorystów.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij pojęcie „chadecja”.

Ćwiczenie 2

Podaj, jakie zasługi dla polskiej chadecji ma Wojciech Korfanty.

Ćwiczenie 3

Przedstaw wpływ chadeków na ideę zjednoczonej Europy.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

“ (...)

Raz zbudzona żądza nowości, która już od dawna wstrząsa społeczeństwami, musiała w końcu swą chęć zmian przenieść z dziedziny polityki na sąsiednie pole gospodarstwa społecznego. A nowe postępy w przemyśle i nowe metody produkcji, zmiana stosunków między przedsiębiorcami a pracownikami najemnymi, napływ bogactw do rąk niewielu przy równoczesnym zubożeniu mas, wzrost zaufania pracowników we własne siły i łączność między nimi, nade wszystko zaś pogorszenie się obyczajów, sprawiły, że walka (społeczna) zawrzała.

Źródło: (...), 1891 r., dostępny w internecie: mop.pl [dostęp 23.04.2021 r.].

Podaj, kto jest autorem powyższego tekstu.

Zaznacz odpowiedź najbliższą swojej.

Porównaj swoją odpowiedź

Ćwiczenie 2

Zdecyduj, które stwierdzenia dotyczące chrześcijańskiej demokracji są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Jan Paweł II był orędownikiem filozofii personalizmu.	☐	☐
Chrześcijańska demokracja akceptuje zasadę rozdziału Kościoła od państwa.	☐	☐
Ład społeczny w państwie demokratycznym powinien być zbudowany przy zastosowaniu zasady subsydiarności państwa.	☐	☐
Wojciech Korfanty był przywódcą Polskiej Partii Socjalistycznej.	☐	☐

Ćwiczenie 3

Uzupełnij tekst.

to doktryna społeczna i polityczna, której pojawienie się datujemy na koniec XIX w. W r. ówczesny papież Leon XIII wydał encyklikę . Była ona w całości poświęcona problemom gospodarczym i społecznym ówczesnego świata. Szczególnie istotną kwestią poruszoną w encyklice było zagrożenie . Encyklika miała być odpowiedzią na wpływ, jaki nurt ten zyskiwał głównie w środowisku . Papież zdawał sobie sprawę, że jeśli ten wpływ nie zostanie zahamowany, to Kościół może utracić kontakt z tą grupą. Konieczne więc było stworzenie doktryny politycznej, która będzie atrakcyjna i konkurencyjna. Doktryna ta miała przedstawić nowy porządek społeczny na podstawie społecznej nauki Kościoła katolickiego. Oparła swe założenia również na filozoficznym kierunku zwanym (przedmiotem filozoficznych badań i rozważań jest ; kierunek ten traktuje religię jako).

Nova Res

robotniczym

1891

Rerum novarum

więź osobową między Bogiem a człowiekiem

społeczeństwo

1912

czynnik pozwalający Kościołowi na kształtowanie polityki

socjalizmem

personalizmem

Chrześcijańska demokracja

Katolicka nauka społeczna

populizmem

inteligentkim

człowiek

liberalizmem

Materiał źródłowy do ćwiczeń 4–5.

((Leon XIII

Encyklika o treści robotniczej – Rerum novarum ***Rerum novarum***

3. Socjaliści, wznieciwszy zazdrość (ubogich do bogatych), mniemają, że dla usunięcia przepaści między nimi znieść trzeba prywatną własność, a zastąpić ją wspólnym wszystkim posiadaniem dóbr materialnych, i to w ten sposób, żeby nimi zarządzali bądź naczelnicy gmin, bądź kierownicy państw. Przez tę przemianę posiadania prywatnego na wspólne zapewniającą, jak sądzą, równy podział rzeczy

i korzyści, spodziewają się socjaliści uleczyć obecne zło. To jednak nie rozwiąże trudności, a samej klasie robotników przyniesie w rezultacie szkodę. Jest ponadto ten pogląd niesprawiedliwym; zadaje bowiem gwałt prawnym właścicielom, psuje ustrój państwa i do głębi wzburza społeczeństwo.

Źródło: Leon XIII, *Encyklika o treści robotniczej – Rerum novarum*, 1891 r., dostępny w internecie: mop.pl [dostęp 17.10.2020 r.].

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, jaka była geneza wydania encykliki przez papieża Leona XIII.

Ćwiczenie 5

Podaj argumenty, jakich papież używa przeciwko socjalizmowi.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

((mp

Abp Skworc: Wojciech Korfanty jednym z najwybitniejszych synów Śląska

Metropolita katowicki odprawił uroczystą mszę św. z okazji przypadającej dziś 80. rocznicy śmierci Wojciecha Korfanteo – wielkiego Ślązaka, który stanął na czele III powstania śląskiego, a później jednego z liderów polskiej chrześcijańskiej demokracji oraz opozycji antypięsudczykowskiej. Msza św. sprawowana była 17 sierpnia w archikatedrze katowickiej w liturgiczne święto św. Jacka, który także pochodził ze Śląska.

Abp Wiktor Skworc powiedział, że Korfanty był człowiekiem, który „na początku XX wieku, a zwłaszcza w czasie trzech powstań śląskich i w czasie plebiscytu, stał się *Lux ex Silesia* i na firmamencie postaci z Górnego Śląska pozostaje gwiazdą pierwszej wielkości”. Dodał, że Korfanty był nie tylko mężem stanu, ale i znawcą, jak i krzewicielem katolickiej nauki społecznej.

Przypomniał, że Wojciech Korfanty urodził się na terenie Siemianowic w rodzinie górniczej. Tuż przed maturą został relegowany za polskość z katowickiego gimnazjum, zdał egzamin dojrzałości i podjął studia wyższe. A jako młody człowiek, student we Wrocławiu, zaangażował się na rzecz politycznej emancypacji Górnoszlązaków.

„Od młodości trwał w wierności Kościołowi katolickiemu i katolickiej nauce społecznej, której był nie tylko znawcą, ale i krzewicielem” – podkreślił kaznodzieja. Dodał, że umiał ją aplikować do konkretnych sytuacji i w oparciu o nią proponował rozwiązywanie problemów

polityczno-społecznych oraz chrześcijańskie „urządzenie” państwa polskiego.

A jako człowiek wielkiego zaufania ludu śląskiego „niejako przymuszony rezultatem plebiscytu”, stanął na czele III powstania śląskiego, które wywalczyło korzystne dla Polski decyzje o podziale Górnego Śląska – podkreślił arcybiskup.

Następnie unaoczniał prześladowania ze strony sanacji, jakie spotkały Korfante go jako jednego z liderów chrześcijańskiej demokracji, która była ugrupowaniem opozycyjnym wobec Piłsudczyków. „W związku z działaniami sanacji w kraju został w 1930 roku aresztowany, po odzyskaniu wolności wrócił na Górny Śląsk” – wyjaśnił abp Skworec.

Dodał, że Korfante, który był nieustannie inwigilowany, podjął decyzję o emigracji. Zamieszkał na kilka lat w czeskiej Pradze. „Tuż przed wybuchem II wojny wrócił jednak do Warszawy, lecz spotkał się z wrogim przyjęciem. Ponownie aresztowany. Zmarł 17 sierpnia 1939. Jego manifestacyjny pogrzeb odbył się w Katowicach. Uroczystościom przewodniczył biskup katowicki Stanisław Adamski” – zaznaczył metropolita katowicki.

Następnie abp Skworec przypomniał aktualność wielu tez, jakie za życia głosił Wojciech Korfante, a które stanowiły rdzeń jego programu politycznego. Wśród nich wymienił troskę o zdrowie moralne narodu, troskę o dobro wspólne państwa i wszystkich obywateli w opozycji do partyjnych gier poszczególnych ugrupowań, a także troskę o uniwersalizm misji Kościoła, który nie powinien „mieszać się do walk partyjno-politycznych i zawsze stać ponad nimi”.

Źródło: mp, *Abp Skworec: Wojciech Korfante jednym z najwybitniejszych synów Śląska*, 17.08.2019 r., dostępny w internecie: niedziela.pl [dostęp 1.12.2019 r.].

Opisz, na jakie zasługi Wojciecha Korfatego zwrócił uwagę w homilii abp Wiktor Skworc.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((Alicja Zygmunt

Państwo pomocnicze w ujęciu katolickiej nauki społecznej

Katolicka nauka społeczna sformułowała definicję państwa jako społeczności, wspólnoty, której podmiot stanowi naturalna grupa ludzi połączonych dążeniem do realizacji określonych celów, a zatem szacunkiem dla wartości, w jakich chcieliby partycypować. (...) Bardzo istotną właściwością społeczności państwowej jest jej aspekt pomocniczy, wskazujący na fundamentalne z punktu widzenia katolickiej nauki społecznej twierdzenie, że osoba ludzka jest podmiotem tej społeczności, co oznacza, że państwo w swym działaniu powinno pozostać na usługach człowieka jako osoby. Mądre i holistyczne korzystanie z zasady pomocniczości ma bez wątpienia wymiar polityczny, gdyż jest powiązane z władzą. Pomocniczość oznacza bowiem dyslokację władzy. (...) Zasada pomocniczości dyktuje obowiązek pomagania jednostkom niższym przez wyższe, tak aby mogły one realizować swoje zadania (...).

Źródło: Alicja Zygmunt, *Państwo pomocnicze w ujęciu katolickiej nauki społecznej*, „Doctrina. Studia społeczno-polityczne” 2012, nr 9, s. 349.

Uwzględniając zasadę dyslokacji władzy, podaj przykład zastosowania zasady pomocniczości w państwie polskim.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((Monika Chomętowska

Nauka społeczna Kościoła a gospodarka społeczna

Można (...) powiedzieć, że nauka społeczna Kościoła to dyscyplina normatywna. Przy takim rozumieniu nie sprawia większych trudności stwierdzenie, że wbrew obiegowym opiniom, nie chodzi tutaj o propozycję ustroju społeczno-politycznego, lecz o zbiór zasad etycznych, moralnych, stanowiących według Kościoła granice, w ramach których możliwy staje się wybór różnych form organizacji społeczeństwa i państwa. (...) Dzięki takiemu podejściu do zagadnienia, zachowany zostaje zarówno element doktrynalny, jak i praktyczny, co umożliwia korzystanie z wytycznych moralnych w każdej sytuacji społeczno-politycznej i pozwala na zachowanie prawidłowej autonomii rzeczywistości świeckiej i kościelnej. Kościół nie określa zatem ustroju państwowego, nie ingeruje w formę, jaką przyjmują społeczeństwa, lecz jedynie wyznacza granice, których państwo nie może przekraczać. W ramach tych granic pozostawia się natomiast swobodę wyboru rozwiązań instytucjonalnych, prawnych, ustrojowych i administracyjnych.

Źródło: Monika Chomętowska, *Nauka społeczna Kościoła a gospodarka społeczna*, „Ekonomia Społeczna” 2013, nr 3, s. 67–68.

Na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnij, na czym polegają relacje państwo–Kościół w nauce społecznej Kościoła.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

((Dominika Sozańska

(...) Przyczyny słabości i szanse rozwoju

Wierzymy w ludzką godność. Godność Człowieka i życia ludzkiego – również tego jeszcze nie narodzonego – jest nienaruszalna. Szanujemy każdą jednostkę jako niepowtarzalną i autonomiczną we wszystkich stadiach jej życia. Godność przysługuje w równym stopniu każdemu człowiekowi, bez względu na płeć, rasę, narodowość, wiek, niepełnosprawność, przekonania religijne i polityczne, zdrowie i umiejętności, sukces lub jego brak.

Źródło: Dominika Sozańska, (...) *Przyczyny słabości i szanse rozwoju*, Kraków 2011, s. 46.

Rozstrzygnij, czy deklaracja reprezentuje poglądy chrześcijańskiej demokracji. Uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Jarosław Dyrda

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Chrześcijańska demokracja – przykłady

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

7) porównuje założenia myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia genezę chrześcijańskiej demokracji;
- analizuje poglądy chadecji;
- charakteryzuje głównych przedstawicieli chrześcijańskiej demokracji;
- wskazuje wspólne cechy myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- burza mózgów;
- debata oksfordzka;

- analiza materiałów źródłowych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Omówienie celów lekcji i prezentacja jej tematu.
2. Zapisanie na tablicy pojęć – *Rerum novarum* i chrześcijańska demokracja (chadecja). Uczniowie w trakcie burzy mózgów podają skojarzenia dotyczące tych haseł. Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów i utworzenie definicji tych pojęć.
3. Dyskusja na temat: „Dlaczego doszło do powstania myśli chrześcijańsko-demokratycznej?”. Wybrani uczniowie przedstawiają swoje wnioski, które są zapisywane na tablicy. Uzupełnienie informacji o genezie ruchu przez nauczyciela.

Faza realizacyjna

1. Omówienie przyczyn powstania i celów działalności chrześcijańskiej demokracji na przełomie wieków XIX i XX. Rola papieża Leona XIII i jego następców w kształtowaniu się chadecji i jej poglądów.
2. Charakterystyka podstawowych założeń ideologii chadeckiej:
 - rozdział Kościoła od państwa;
 - demokracja jako ustrój polityczny;
 - zasada subsydiarności;
 - personalizm;
 - solidaryzm społeczny;
 - własność prywatna podstawą gospodarki.
3. Analiza prezentacji multimedialnej poświęconej wybitnym przedstawicielom myśli chadeckiej w Polsce i na świecie.

4. Porównanie poglądów katolickiej nauki społecznej z poglądami socjaldemokracji. Zadaniem uczniów jest wynotowanie najważniejszych faktów, podobieństw i różnic. Następnie na podstawie dostępnych materiałów uczniowie tworzą zapisy na tablicy, które powinny być widoczne przez cały czas trwania zajęć, gdyż mogą one służyć im w czasie debaty oksfordzkiej.

5. Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy zgodnie z zasadami przeprowadzania debaty oksfordzkiej – zwolennicy tezy, przeciwnicy tezy i publiczność. Wybierani są też marszałek i sekretarz. Temat debaty: „Czy poglądy katolickiej nauki społecznej i socjaldemokracji są podobne?”.

6. Uczniowie otrzymują czas na przygotowanie swoich argumentów, a następnie marszałek rozpoczyna debatę. Po przeprowadzonej debacie, w której każda ze stron ma określony czas na swoje wystąpienie, następuje głosowanie – publiczność decyduje, która ze stron za pomocą swoich argumentów bardziej przekonała ją do swojego zdania. Podsumowanie wyników debaty i ich omówienie przez nauczyciela przy pomocy uczniów. Ocena siły argumentów obu stron i sposobu ich prezentowania.

Faza podsumowująca

1. Formą podsumowania całego tematu jest zastanowienie się nad rolą chadecji we współczesnym świecie oraz w Polsce.

Praca domowa:

Wykonanie ćwiczeń interaktywnych wskazanych przez nauczyciela.

Materiały pomocnicze:

Leon XIII, *Encyklika o treści robotniczej – Rerum novarum*, [w:] *Dokumenty nauki społecznej Kościoła*, cz. 1, red. nauk. Marian Radwan, Rzym–Lublin 1996.

Wiktor Skworc, *Wojciech Korfanty jednym z najwybitniejszych synów Śląska*, niedziela.pl.

Chrześcijańska demokracja. Koniec historii?, gosc.pl.

Kto wymyślił Unię Europejską? Ojcowie – założyciele UE, polskieradio.pl.

Jacek Bartyzel, *Chadecja – owoc gnijący już w zarodku*, pch24.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Materiał multimedialny może zostać wykorzystany do lekcji powtórzeniowej lub innych prezentacji multimedialnych związanych z wielkimi postaciami polityki XX w.